

bureau Brandeis

MEMORANDUM

Aan: Het bestuur van NORMA
Van: Douwe Linders

Inzake: NORMA / Advies beschermwaardigheid "Character Animation"
Datum: 7 oktober 2015

Inleiding

1. NORMA heeft ons gevraagd te reageren op de notitie van Dutch Animation & Motion Design ("DAMD") en FNV KIEM, aan NORMA toegestuurd bij brief van 24 september jl. In de notitie betogen DAMD en FNV KIEM dat "character animators" moeten worden aangemerkt als uitvoerende kunstenaars in de zin van de Wet op de naburige rechten ("Wnr") en aanspraak zouden moeten kunnen maken op de collectieve naburige rechtengelden van NORMA.
2. Character animators zijn volgens de begeleidende brief "*professionals die zich op welke wijze dan ook (traditioneel/computer/2D/3D) bezig houden met het beeld-voor-beeld bewegen/manipuleren/creëren van een of meerdere karakters om daarmee de illusie van leven te creëren, maar aan die karakters ook uitingen, gevoel, persoonlijkheid, gedachten, geschiedenis etc. toe te voegen*". In feite bestaat het werk van character animators eruit verschillende weergaves te maken van een karakter in verschillende houdingen of met verschillende gelaatsuitdrukkingen. Als die weergaves achter elkaar worden getoond, wordt daarmee de illusie van beweging gecreëerd.

Vraag en kort antwoord

3. NORMA heeft ons gevraagd of character animators kunnen worden beschouwd als uitvoerende kunstenaars in de zin van art. 1a Wnr.
4. Naar onze mening is dit niet het geval en is de kans zeer klein dat het standpunt van DAMD en FNV KIEM in rechte stand zou houden.

D.M. Linders
Advocaat

E: douwe.linders@
bureaubrandeis.com
T: 020 7 606 505

bureau Brandeis B.V. is een advocatenkantoor, gevestigd te Amsterdam (KvK 58290842, BTW NL 852968395B01). Op alle werkzaamheden zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, raadpleegbaar via bureaubrandeis.com.

bB

Behandeling

5. Artikel 1a Wnr definieert de uitvoerende kunstenaar als volgt:

De toneelspeler, zanger, musicus, danser en iedere andere persoon die een werk van letterkunde, wetenschap of kunst of een uiting van folklore opvoert, zingt, voordraagt of op enige andere wijze uitvoert, alsmede de artiest, die een variété- of circusnummer of een poppenspel uitvoert.

6. Uit de definitie volgt dat er drie subvragen beantwoord moeten worden:

- a. Is sprake van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst?
- b. Zo ja, is sprake van het “uitvoeren” van dit werk door de character animator?
- c. Zo nee, is de character animator een artiest die een variété- of circusnummer of poppenspel uitvoert?

Ad a – Werk van letterkunde, wetenschap of kunst

7. Het werk van de character animator bestaat ofwel uit het (als eerste maker) creëren (met potlood, 3D model en/of computer) van een getekend of 3D karakter met verschillende mimiek en lichaamshoudingen, ofwel uit het bewerken van een reeds bestaand getekend of 3D karakter door hieraan verschillende mimiek en lichaamshoudingen toe te voegen. In beide gevallen zal over het algemeen sprake zijn een auteursrechtelijk beschermd werk: het gecreëerde personage.

Ad b – Uitvoeren

8. Het creëren van een werk enerzijds en het uitvoeren van dat werk anderzijds zijn juridisch gezien twee van elkaar te onderscheiden handelingen. Het is wel mogelijk dat maker en uitvoerende kunstenaar dezelfde persoon zijn, in het geval men eigen werk uitvoert. Ook is het niet uitgesloten dat beide handelingen simultaan plaatsvinden, bijvoorbeeld in de vorm van improvisatie.¹ Zolang maar wordt voldaan aan de auteursrechtelijke werktoets van een eigen intellectuele schepping (een eigen oorspronkelijk karakter en het persoonlijk stempel van de maker) en sprake is van een uitvoering in de zin van de Wnr.

9. Artikel 1l Wnr definieert het begrip uitvoering slechts als volgt:

De activiteit van de uitvoerende kunstenaar als zodanig.

10. In de parlementaire geschiedenis is aan het begrip geen nadere uitleg gegeven die relevant is voor de onderhavige kwestie.

---

¹ Zie Spoor/Verkade/Visser, 'Auteursrecht', Deventer: Kluwer 2005, p. 651.

bB

11. Visser betoogt in zijn boek 'Naburige rechten' dat het begrip 'uitvoeren' in de Wnr uit twee elementen bestaat.
12. Ten eerste zal sprake moeten zijn van het 'live' auditief of visueel waarneembaar maken van een werk. Met 'live' wordt bedoeld de situatie waarin sprake is van voortdurende menselijke tussenkomst die parallel loopt met de mogelijkheid van menselijke waarneming:

Het bouwen van een fraai gebouw volgens de bouwtekeningen van de architect of het vervaardigen van beeldhouwwerk geïnspireerd op een in een roman beschreven fictieve figuur zou omschreven kunnen worden als het uitvoeren van een werk. Het valt echter niet onder het uitvoeren bedoeld in de WNR.²

13. Het vereiste dat live waargenomen moet *kunnen* worden, betekent niet dat ook daadwerkelijk live waargenomen *moet* worden.
14. Ten tweede zal volgens Visser aan het waarneembaar maken "iets persoonlijks" of mogelijk "iets kunstzinnigs" moeten worden toegevoegd.
15. Met Visser zijn wij van mening dat het begrip "uitvoeren" impliceert dat de vertolking van het werk direct waarneembaar moet zijn. Deze conclusie wordt gesteund door de bewoordingen in de definitie van het begrip "uitvoerende kunstenaar" in de Wnr. De daarin expliciet genoemde voorbeelden van een uitvoering zijn immers opvoeren, zingen of voordragen. Dit betreft allemaal handelingen die het uitgevoerde werk direct waarneembaar maken.
16. Bij de activiteiten van de character animator is geen sprake van voortdurende menselijke tussenkomst die parallel loopt met de mogelijkheid van menselijke waarneming. Het gecreëerde karakter wordt niet direct waarneembaar "tot leven gebracht" en ook het scenario en script worden dus niet direct waarneembaar. Het karakter ontstaat – zoals in de begeleidende brief van FNV KIEM ook uiteen wordt gezet- door "*beeld-voor-beeld bewegen/manipuleren/creëren*". De beelden zijn (in de meeste gevallen) aan te duiden als aparte auteursrechtelijke werken. Pas wanneer die beelden vervolgens achter elkaar worden getoond leidt dit tot een bewegend personage. En pas bij die laatste handeling is sprake van het waarneembaar maken van scenario en script. Die handeling is echter niet te kwalificeren als een uitvoering in de zin van de Wnr.
17. Dit is anders bij een poppenspel of een uitvoering van een stemacteur, waarbij de uitvoering van bewegingen van de poppen resp. het inspreken van de stem van een karakter wél direct leiden tot live visueel resp. auditief waarneembare prestaties. Dit is ook het verschil tussen de character animators en de acteurs die meewerken aan een *motion capture* procedé, aangehaald door FNV KIEM en DAMD. Dat verschil wordt in de notitie ook in beeld gebracht door middel van foto's. De *motion capture* acteurs verrichten een live waarneembare handeling, de character animator zit achter een computer.

---

² D.J.G. Visser, 'Naburige Rechten', Deventer: Tjeenk Willink 1999, p. 14/15.

18. Een vergelijking kan worden gemaakt met de zaak Peters c.s./Sena die heeft geleid tot een uitspraak van de rechtbank Amsterdam in 2000. In die zaak was de vraag aan de orde of geluidsproducers kunnen worden aangemerkt als uitvoerende kunstenaars in de zin van de Wnr. De rechtbank oordeelde dat dit niet het geval was. Producers hebben weliswaar een artistieke inbreng, maar die is gericht op het vastleggen van de uitvoering op een gegevensdrager, niet op de uitvoering zelf:

Naar het oordeel van de rechtbank heeft het begrip uitvoerend kunstenaar, gezien zijn definitie in de WNR en in de Conventie, uitsluitend betrekking op degene die een literair of artistiek werk uitvoert, ongeacht of die uitvoering op een beeld- en/of geluiddrager wordt vastgelegd. Uit de door Peters c.s. gegeven omschrijving leidt de rechtbank af dat een producer weliswaar een aanzienlijke artistieke en creatieve invloed op de uitvoering kan uitoefenen, maar deze staat dan steeds ten dienste en is niet los te zien van de — mede door hem vervaardigde — opname daarvan.³

19. De vergelijking gaat in zoverre niet op dat in het geval van character animation naar onze mening in het geheel geen sprake is van een uitvoering. Maar net zoals bij de geluidsproducer, is de werkzaamheid van de character animator ook gericht op het vastleggen van het “tot leven gebrachte” karakter in een filmwerk en op een gegevensdrager. Het proces van het “tot leven brengen” is op zichzelf niet de prestatie waarvoor bescherming kan worden ingeroepen.
20. Het standpunt van FNV KIEM en DAMD is voor een belangrijk deel gestoeld op de redenering dat een character animator een rol vertolkt door met potlood, 3D model of computer het lichaam en de mimiek zo weer te geven dat daardoor expressie wordt gegeven aan een bepaalde emotie of gedraging. Maar deze redenering gaat net zo goed op voor een schilderij of een standbeeld. Ook daarin kan een houding en mimiek worden weergegeven die een bepaalde emotie uitdrukt. Dat betekent vanzelfsprekend niet dat de handeling van het schilderen of beeldhouwen een uitvoering is in de zin van de Wnr.

Ad c – Variété- of circusnummer of poppenspel

21. Het oorspronkelijke wetsvoorstel voor de Wnr beperkte zich tot personen die “werken” uitvoeren. De regering voelde aanvankelijk weinig voor een uitbreiding van de definitie van “uitvoerende kunstenaar” tot personen die andere prestaties dan werken van letterkunde, wetenschap of kunst uitvoeren, vanwege de afbakeningsproblemen die dat met zich zou brengen. De leden van de CDA-, PvdA- en VVD-fracties drongen echter aan op uitbreiding.⁴ Uiteindelijk is de regering overstap gegaan en is de definitie uitgebreid met de “artiest die een variété- of circusnummer of een poppenspel uitvoert”.

³ Rechtbank Amsterdam 14 juni 2000, *AMI* 2000, p. 9 m. nt. Wintjes, *Mediaforum* 2000, p. 256 m. nt. Visser (*Peters c.s./SENA*).

⁴ *Kamerstukken II*, 1990/91, 21244, nr. 8, p. 5 e.v.

bB

22. De regering vond deze toevoeging aanvaardbaar omdat deze niet kon leiden tot afbakeningsproblemen en de voorgestelde categorieën rechthebbenden in omvang beperkt zijn. De opsomming is dan ook limitatief van aard:

Het voorstel beperkt zich uitdrukkelijk tot drie categorieën te weten variété- en circusartiesten en poppenspelers.⁵

23. Character animators kunnen, mede in oenschouw genomen het limitatieve karakter van deze opsomming, niet worden beschouwd als artiesten die een variété- of circusnummer of een poppenspel uitvoeren.

Gestelde onevenwichtigheid tussen life action en animatie

24. FNV KIEM en DAMD stellen nog dat (i) stemacteurs de enige acteurs zijn die een vergoeding krijgen voor animatiefilms en (ii) stemacteurs die een bijdrage leveren aan animatiefilms, een lagere vergoeding krijgen dan gewone acteurs in life action films. Hieruit zou volgen dat de financiële status van animatiefilms kennelijk lager wordt ingeschat dan die van life action films en dat zou een vreemde uitkomst zijn, zo stellen FNV KIEM en DAMD. Omdat er in het geval van animatiefilms echter een visuele prestatie aanwezig is, zou er volgens hen dus ruimte (moeten) zijn om life action en animatie gelijk te trekken.
25. Het standpunt is ons niet helemaal duidelijk, maar de redenering loopt hoe dan ook spaak bij de stelling dat er sprake is van een (naburrechtelijk relevante) visuele prestatie bij animatiefilms. Zoals hierboven is uiteengezet, is dat immers niet het geval. De inbreng van naburrechtelijk relevante prestaties is bij animatiefilms dus geringer dan bij life action films, hetgeen zou rechtvaardigen dat uit te keren vergoedingen lager zijn.

Conclusie

26. In de brief van FNV KIEM worden animatoren aangemerkt als “makers van bewegend beeld”. Dat lijkt een juiste aanduiding. De handeling bestaat uit het beeld-voor-beeld creëren van de illusie van een bewegend karakter. Gelet op het bovenstaande leidt dit echter niet tot de uitvoering van een werk van wetenschap, letterkunde of kunst. De conclusie is dus dat character animators niet kunnen worden beschouwd als uitvoerende kunstenaars in de zin van de Wnr.

***

---

⁵ Kamerstukken II, 1991/92, 21244, nr. 10, p. 7-8